

„IR NUAUGO PUPA NET DANGUN...“

Skaitytojų dėmesiui siūlome keletą pasakos „Pupa į dangų“ (ATU 804A) variantų.

Tekstai publikuojami su tomis tarmės ypatybėmis, kurias išlaiko pateikėjai ar pažymi užrašytojai. Dėl to tame pačiame tekste gali įvairuoti *an / un, d / dz, l / l, ar / er* ir pan. Rašyba ir skyryba tvarkyta pagal dabartinius bendrinės kalbos reikalavimus.

Šiai publikacijai stengtasi atrinkti kuo įvairesnių neskelbtų tekstų, užrašytų gyva vaizdinga kalba įvairiose Lietuvos vietose.

* * *

Buvo baba i diedas, turėja anys vištelį ir gaidelį. Vištelė išėjo pavasarį i plėšas. Rada un skiedyna pupeļį. Pupa didelė – nesuryja. Atanešie babai. Baba:

– Diedai, diedai diedai, reikia jų pasadinti. I nesušalus, gera pupa. Pasadinsim pirty pa palam.

Pasadina. Nuveja baba palaistyt – jau pupa plėšias, spirias palas. Praplėšie diedas palas. Jau pupa paļėpin spirias. Praplėšie diedas paļėpi. Saulė šviečia. Pupa suzydžia. Baba:

– Dabar, diedai, žaidai, kvepimai gražūs, lipsme per pupų dungun!

Diedas babų maišan insdė[ja] ir rauna per pupų dungun. Baba iškiš galvų iš maiša:

– Diedule, ar tali dungus?

Kad tik bubum – i virta abu dedu žemėn. Diedas bart babų:

– Kam klausei?! Dievas asiširdija in mūs i numet' mus atgalia.

P. Rizgūnų k., Paringio prp., Švenčionių aps. – S. Kaukėnas, 80 m. U. J. Aidulis 1933. Sg. LTR 792(10).

* * *

Buvo dziedas su bobu. Ir sugriuvo su lovu, ir išbėrė pupas po lovu. Visas parinko, o viena liko. Toj išdzygo po lašku. Jir ta pupa prašė pas dziedų, kad laškoj skylį išplėšt. Dziedas išplėšė laškoj skylį, o paskui pupa pasūgėj pasūgėj ir prašo pas dziedų, kad lubose skylį išgrūžyt. Dziedas išgrūžė lubose skylį. Paskui vėl pasūgėjo ir prašo, kad stogi skylį išplėšt. Dziedas išplėšė stoge skylį.

Ir nuaugo pupa net dangun. Tai lipo paskui tuoj pupu abu su bobu dangun. Tai nebuvo kap jiem abiem lipt, tai bobų maišan indėj, nu, ir neša bobų an pecių. Maišų

dancysna insikando ir lipa dangun, nešdamas bobų, pupu. Bobai nusbodo maiši būt, dušna pasdarė ir klausia:

– Dziedule, gal tu danguj?

– Ne dar, – sako dziedas.

Tai kap sakė – išsižiojo, ir maišas iš dantų pasileido, boba pliumpt žemėn ir užsimušė.

Tai ir viskas. Daugės nežinau. Cik diedas verkė verkė ir pamirė, ir išnyko abudu nebagai.

P. Diržamėnių k., Genionių apyl., Varėnos r. – Petras Verseckas, 60 m. U. J. Dovydaitis 1953. Sg. LTR 2941(30).

* * *

Buvo senėlis ir bobuta. Turėjo gaidžiukų ir vištytį. Nu, ir gaidžiukas su vištyti nuvėjo unt šiukšlyno, unt skėdyno pasikapstyt. Kopsta kopsta ir iškopsta pupalį. Gaidžiukas – pupalį, o vištyta – žirnėlį. Nu, ir su džiaugsmu naša jau įsikundįs gaidžiukas senėliui pupalį, vištyta – bobutai žirnėlį. Nu, parnešė, podava ir vėl jie išlakė unt šiukšlyno. Senėlis bobuti soko:

– Nu, tai ką darysma? – soko. – Ar virsma, ar...?

Bobuta soko:

– Pasodinkim.

– Nu, gerai, pasodinkim.

Ale kurgi sodint? Senėlis soko:

– A va čia, po lovu, yra smėlio, – soko, – pripilta, ir pasodinsma.

Nu, gerai. Pasodino nusinėšį palovin. Smėlin tą jau įkišė šitų žirnėlį ir pupalį, paloista vandeniui ir laukia, kadu išdygs. Nu, palaukė gol bant tris dienas, žiūri – jau dygsta pupala ir žirnėlis. Nu, ir išdygo. Augo augo, priaugo lig lubų. Proplašė lubas ir vėl auga. Augo augo, užaugo lig stogo. Proplašė stogų ir vėl auga. Nu, augo augo, užaugo lig dungaus, lig dabasų. Proplašė dėbesis ir vėl auga. Augo augo, augo augo ir užaugo lig dungaus. Priaugo lig dungaus ir nustojo augt. Visai prė dungaus prisispyra ir nustojo augt. Nu, dabar žiūri senėlis ir bobuta, pavaikščioja vis apė tą žirnėlį ir pupalį. Kėp jėm rodu lipt dungun! Soko:

– Žinai ką, lipkim dungun!

Bobuta soko:

– Kažin gi ar įlipsma?

Senėlio pupala tai šakota tokia, drūtos šakėlas, o žirnėlio tai laibi tokė šitė stėbėliai.

– Kažin ar įlipsma?..

– Lipkim lipkim, – soko, – bobut! Įlipsma!

Nu, ir davai lipt! Lipa lipa senėlis pupalu, bobuta – žirnėliu. Lipa lipa, tiktai triokšt! triokšt! šitas žirnėlis! Jau prilipa baveik lig dabasų, ir nulūžo tas žirnėlis. Ir bobuta pute! žėman tiktai ir nudribo. Nu, dabar senėlis sėdi unt pupalas šakėlas ir galvoja: „Kas čia daryt? Nu, kaipgi čia dabar bobutį paliksi...“ Nu, tai išlipa senėlis

iš tos pupalas, įsidėjo bobutį rėzginas, užsidėjo unt nugaros ir lipa pupalu dabar. Žirnelis nulūžo, tai dabar vienu pupalu. Lipa lipa, lipa lipa ir senėlis jau baigia prilipt visiškai prė dungaus. Ir kaip pavargo, tēp jom runkos užtirpo tiktai, ir ištrūko šito virvala, ir bobuta su visu seneliu... Kaip virvala ištrūko, ir tį to šakėla nulūžo. Ir senėlis, ir bobuta abudu keberi keberi iš tos pupalas ir putc! Žėman ir išdribo.

P. Kupiškis – O. Slavinskienė, 73 m. U. ir šfr. J. Žebrytė 1974. Sg. LTR 4852(99); LTRF 2038(41).

* * *

Buvo seni žmonys, ir be vaikų. Ir anys turiej vištų ir gaidžį. Tas gaidzys ir višta ir ūtaryc mokėj. Dūmoja ciej seniai: „Turėsim iš jų dzidelį naudų – eis an šakaltuvės, visur, vyzdės grūdų ir mus penės. Tep ir prabūsime sa varganų buitėlių“. Boba atdarė duris ir:

– Čiš, vanaginės, žvyravonion!

Ir išbrukė juos oran. Anys krapštės krapštės an šakaltuvės, ažna randa višta pupų ir nelasa, ale neša bobai. O gaidzys rado žirni. Gaidzys ataj po durimi ir:

– Kakarykū, atdaryk, dziedai, duris!

Dziedas brakšč atdarė. Gaidzys pumc žirni žemėn. Ir višta „kokoko, kokoko“ su pupu. Boba ir vištų inlaido. Ir višta pumc pupų žemėn. Dziedas su bobu rodos, kur sodzinc. Pasodzino popečėn ir zdairos, kas bus. Ir gaidzys nekliudė žirnio, ir višta nedraskė pupos. Ažna ir apdzygo, ir auga. Žirnykas kad palaido gailumų! Jau ir pečiun insispirdo. Ir kas? Susrode boba su dziedu ir paarde pečių. Pupa vėl augo augo ir lubas priaugo. Krapštos dziedas viršugalvį:

– Negerai, boba, tokia nauda, graukim lubas.

Šurum burum pagrou lubas. Žirnykas su pupu vis sciepias. Ir vis nei žydz, nei ko.

– Plėškim, boba, dangscj!

Praplėšė. O anys kap auga, tep auga, kap bujojo, tep bujoja. Lapingi! Žudzirdo dziedas sa laukimų dangun – jau (ir viršų neragėc) ir viršai cik kų, cik kų priragėc. Dūmoja dziedas savan dūki: „Itai ne an gero!“

– Boba, oi tu, kur tu!? Žinai, bo, itai anys mum ne an buicies (augo) tep, sciepias, bet lįsc mum, surukėliam, dar jais!

Pasgou boba:

– Gerai tu sakai.

Pasmaldė abu ir repeškinas vienas per žirni, kitas per pupų. Itai lįs anys dangun. Landa anys, landa, ažna vienu kartu boba:

– Dziedai dziedai, aš pirstersiu!

Dziedas turis žu viršelio:

– Nepirsterk, ba lūš!

– Jau jau jau, dziedai!..

Ir kad drumšterė, pupa kad traikšterė! Dziedas norėj suturėc, cik govės žu plaukų. Ir patsai paslydou ir klasc žemėn!

Tep ir nekliuvo dziedas per sa bobų dangun.

P. Puodžių k., Asavos prp. – Ona Klimienė, 53 m. U. J. Aidulis 1933. Sg. LMD III 46^b(8).

Kap buvo diedas ir boba, pabėrė pupas. Rinko rinko, pupas visas surinko, viena pupa liko. Pupa augo augo, suaugo ligi lovos. Boba jir sako:

– Diedai diedai, plėšk lovų.

Diedas išplėšė lovų. Pupa augo augo, suaugo lig staliavonios. Boba ir sako:

– Diedai diedai, plėšk staliavonių.

Diedas išplėšė staliavonių. Pupa augo augo ir suaugo ik kraiki. Boba jir sako:

– Diedai diedai, plėšk kraikį.

Diedas išplėšė kraikų. O pupa augo augo, suaugo ik dangi. Boba jir sako:

– Diedai diedai, lįskim dangun.

Dziedas bobų insidėjo maišan ir landa pupos veizdėt. Lindo lindo, bobai pasdarė baisu. Boba pirsterė. Dziedas ir sako an bobos:

– Boba boba, nepersk, ba mesiu.

Boba lindo lindo. Boba pirst – diedas bobų drinkt! Kap virto ir bobų žumušė. O diedas verkia:

– Kad tau, bobula,

Ne manų vargų –

Sulig langu,

Ne mano bėdų –

Sulig grėdu!

P. Baltiškių k., Paskevičių apyl., Gardino sr. – Malvina Banevičiūtė-Palavinskienė, 53 m. U. ir šfr. N. Vėlius 1971. Sg. LTR 4304(55); LTRF 1118(12).

Gyveno du saniai. Diedas ir boba. Nu, kas dabar anys? Pasodino pupų. Pasodino pupų, nu, ir sako:

– Tai mūs visas džiaugsmas pupa toj bus. Dabosim pupų.

Nei vaikų anys turėjo, nieko.

Pupa augo augo, užaugo lig lovelai jų.

Sako:

– Dziedai dziedai, ką darysim? Pupa jau auga lig lovelai.

Tas išlupė lovelę jau – lintų numetė. Pupa auga aukščiau. Augo augo aukščiau, užaugo lig lubų.

– Nu, ką, dziedai, darysim?

– Raikia, – sako, – lubas lupe.

Nu, nulupė lubas. Pradėjo jiem lyc. Pupa da labiau pradėjo augc, kap lietus pradėjo lyc. Augo augo pupa, jau anys viršūnės neragi. Daaugo pupa lig dungui. Sako:

– Nu, ką, dziedai, dabar darysim mes su tuo pupu?

– Lipsim dungun.

Katris pirma? Ar dziedas, ar boba? Bijo. Noris dungun patekc, bet bijo. Sako:

– Ką dabar darysim?

Nu, dziedas sako:

– Tu lipk, boba, pirma.

Nu, dabar lipa diedas paskiau, boba pirma. Lipė lipė, lipė lipė aukštai. Viršūnė nugriuvo ir nukrito. Dziedas nugriuvo smalon, boba – medun.

– Nu, kas dabar, – sako, – daryc?

Dziedas laižo nuo bobos smalų, raikia sakyc, e boba nuo dziedo – medų. Vot ir pasaka baigta. Išaina, dziedų apgavo boba vis ciek.

P. Vosiūnų k., Adutiškio apyl., Švenčionių r. – Marija Lapinienė, 49 m. U. A. Juška, M. Bozytė 1972. Sg. LTR 4475(105); LTRF 1385(3).

Gyveno diedas su bobute. Anys daugiau kitų gyvulių neturėjo, kaip tik vienu vištytį. Anys tų vištytį išlaide oran. Vištytė pradėjo un mešlyno kapstyti ir iškapstė pupų. Anys, diedas su bobute, šitų pupų atajėme iš vištytės ir, innešį pirkion, pasadina pasuolaj. Pupa išdyga ir auga. Auga, priauga lig suolui. Prakirto suolų – auga aukštyn. Priauga lig lubų. Lubas prakirto – auga aukštyn. Priaugo lig dungščiui. Ir du[n]gtį prakirto. Auga toliau – priauga lig debesių. Ir debesis prakirto, ir vis da auga. Priauga lig pačiam dungui, nu, ir dungų prakirto. Dabar sako boba savo diedui:

– Lipsma dungun par šitų pupų!

Gera, diedas sutiko. Diedas savo bobų inkiše maišan ir ažuriše. Nu, inskunda maišų su bobu duntysna ir lipa par pupų. Diedas jau užlipe aukščiau pirkios, boba klausia:

– Dieduk, ar toli da dungus?

Diedas bijo pasakyt. Kai suūtur[s], gali tuo česu išlekti maišas iš duntų. Nu, tai diedas visų laikų tylėdamas vilka bobų dungun.

Nu, jau kai buvo netoli dungus, boba vėl klausia diedų:

– Ar toli dungus?

Diedas, kai jau buvo netoli dungus, neiškinte, iš to džiaugsmo sušuko:

– Jau netoli!

Tik tuo česu purpt maišas iš duntų dieda – ir tiesiai boba su maišu žemėn, ir papsyla žemej jos kaulaliai. Ir dabar da unt sniega blizga jos kaulaliai. O diedas užlipė dungun, ir dabar anas dunguj yra.

P. Sabalunkų k., Salako vls., Zarasų aps. – L. Dičiūnienė-Vapšytė, 62 m. U. S. Dičiūnas 1938. Sg. LTR 1484(11). P. pst.: „Da mum mažiem tėvai sakydavo šitų pasakų“.

* * *

Buvo diedas i boba. I sugriuvo su lovu, i papylė pupelas. Sako boba:

– Diedai diedai, renkme pupeles.

Sako diedas:

– Renkme.
 Rinko rinko, rinko rinko, nesurinko – viena liko. Sako boba:
 – Diedai diedai, auga pupelė.
 – Nu, tegul auga.
 Augo augo pupelė, augo augo, užaugo lubosen.
 Sako boba:
 – Diedai diedai, prakirsk lubas.
 Diedas paėmė kirvį, užulipė, žvon tvon ir prakirto lubas. Augo augo pupelė, augo augo, užaugo dungscį. Sako boba:
 – Diedai diedai, eik praplėšk dungscį.
 Diedas užulipė, drykst ir praplėšė dunkscį. I toj pupelė augo augo, augo augo, užaugo dungun. Suaugo dungun, sako boba:
 – Diedai diedai, lipme dungun.
 Sako:
 – Lipkim.
 Lipa lipa, lipa lipa per pupelį, užulipė un pacios viršūnėlės. Tik ta viršūnėlė pupelės kriaukšt, diedas su bobu žemėn pliaukšt i nugriuvo. Nu, kas daryt? Boba sako:
 – Dziedai dziedai, pielavokim pupelą.
 – Nu, pielavokim.
 Diedas atsinešė itų pielų, žyru žyru, žyru žyru ir nupielujo. Sako boba:
 – Kulkim pupelą!
 Atsinešė kultuvus – pupt pupt, pupt pupt, pupt pupt, kūlė kūlė ir iškūlė pupelį.
 Sako boba:
 – Dziedai dziedai, vežkim malūnan.
 Supylė maišuosen, nuvežė malūnan, supiklevojo. Atsivežė diedas miltų daug daugybį, i boba blynus kepė, ir diedas su bobu blynus valgo. Valgė ir dabar tebevalgo.

P. Kackonių k., Svirkų apyl., Švenčionių r. – Petrė Maciulevičienė. U. J. Dovydaitis 1972. Sg. LTR 4474(72).

* * *

Buvo diedas su bobu, ir sugriuvo su lovu, ir pabėrė pupas. Rinko rinko, viena liko, ėmė ir išdygo, ir po lovu.
 – Dieduli dieduli, plėšk lovą.
 Diedulis praplėšė lovą. Augo augo, daaugo lig lubų.
 – Dieduli dieduli, plėšk lubas.
 Praplėšė lubas.
 – Dieduli dieduli, plėšk kraigą.
 Praplėšė kraigą. Ir užaugo net ik pacies dangaus. Nu, tai jau paskui bobutė nori:
 – Dieduli, lipsim tai dangun.
 Nu, tai pirmiausia diedukas lipa. Lipo lipo, jau dalipo, jau diedukas palei dangų. Jau bobutė jau paskiau, duktė jau dar paskiau. Diedas pirst – boba nusirito, boba

pirst – duktė nusirito, duktė pirst – tik klevo šakų nulankė. O klevo šaka ožio ragų numušė.

Ir visa pasaka.

P. Kulabiškių k., Punios apyl., Alytaus r. – M. Gataveckienė, 86 m. U. A. Juška, A. Gerasimova 1980; šf: K. Viščinis. Šg. LTR 5115(138); LTRF 2501(15). P. pst.: „Taigi vaikam pasakoju – kvatojasi“.

* * *

Senėlis ir senelė turėje pupų rietį. Pasėji pupas po luova. Auga auga, auga auga, atauga lig luovas. <...> Senelė ir sako seneliou:

– Senėli senėli, prakirsk lovą!

Senėlis prakirta lovą. Pupa auga auga, atauga lig lubų. Senelė saka:

– Senėli senėli, kirsk lubas!

Senėlis prakirta lubas. Pupa auga auga, atauga lig stuoga. Senė viel saka:

– Senėli, plėšk stuogą!

Senėlis praplėšė stuogą. Pupa auga auga, atauga lig debesų. Senė viel saka:

– Seni seni, kirsk debesis!

Senis prakirta debesis, o pupa auga auga, atauga lig pat dongaus. Senė ir saka:

– Seni, dabar lipkiav į dongų.

Ir abudu lip į dongų. Išvakščioje tin, visokis grožybis apžiūriuje. Sužinoje visi žmuonis, kad rėk lipt į dongų, visi pradieje lipt to pupa. Kap daug bov tų žmonių, ka lūža pupa: trakš – visi on žemės keberiakš! Vėns kuoją išlūža, kits ranką nulūža, kits galvą nutrūka... Vo aš leizuvį prikondau.

P. Visvainių k., Varduvos apyl., Plungės r. – Stefa Daukientienė, 52 m. U. B. Kerbelytė 1974. Šg. LTR 4649(123); LTRF 2436(6).

* * *

Buvo dziedas ir su bobu. Ir sugriuvo jie su lovu, ir pabėrė pupukes. Rinko rinko tas pupukes. Visas surinko, ėmė viena liko. Toj pupukė pradėjo augc. Augo augo, daaugo iki staluko. Boba sako:

– Dziedule, plėškim stalukų, ba pupukė negali augc.

Tuoj praplėšė stalukų, pupukė auga. Augo augo, daaugo iki lubukių.

– Dziedule, plėškim lubukes, pupukė negali augc.

Praplėšė lubukes, pupukė nek auga. Augo augo, daaugo iki stogucio.

– Dziedule, plėškim stogucį, ba pupukė negali augc.

Praplėšė stogucį, pupukė toj augo augo ir išaugo net dangun pas Džievulį.

Boba sako:

– Dziedule, lipkim dangun druskos [*juokiasi*]. A-a...

Dziedas su bobu lapatai lapatai paėmė maišus, lapatai... Ir kap lipc, tap lipc, ir inlipo dangun. Nu, Džievas juos priėmė, pavaišino. Va tam čėsi ir vakaras, jieį prašo gulėc.

– Gerai, – sako, – galit gulėc. Va, an pečio paklosiu ir gulėkit, bet tį mano duona užmaišyta, tai nor neparagaukite.

Nu, jieį prisižadėjo neparagauc. Kap ciktai dziedas užmigo, boba pirštu pakabino – knap knap. Kad langai pabyrėjo, ir toį duona išėjo. O Dziewulis paskėlis pradėjo barcis juos, jieį jau prašo dovanoc, viskų.

– Nu, dovanosim.

– Tai duokit dar vienų nakį pergulėc.

– Nu, – sako, – gulėkite, nu, gulėkite kluonan, bet tį mano vežimėlis stovi, tai nors nepasvažinėkite.

Kap cik dziedas užmigo, boba vežiman, taranai taranai per grandzymų ir pasvažinėį. Ateina an ryt Dziewas ir sako:

– Tai važinėjotės ir vežimėliu mano.

Dziedas sako:

– Aš nesvažinėįau.

Boba sako:

– Aš važinėįau, ale kap gerai.

Sako:

– Jei gerai, tai aikit iš dangaus.

Nu, kap iš dangaus pareic?! Tos pupukės nėra, toį pupukė nulūžus. Tai Dziewas paėmė bobų kap trinktelėį, boba tris metrus insikasė žemėn. Dziedų Dziewas nuleido gražiai jau iš dangaus. Dziedas nuvej namo, paėmė lopetų atsinešė, bobų išsikase [juokiasi]. Eį ir parajo abudu namo.

P. Subartonių k., Merkinės apyl., Varėnos r. – Antosė Čeplikienė-Glaniauskaitė, 78 m. U. G. Dringelis, I. Žilienė 2000. Sg. LTR 7045(543); LTRF 875(15). P. pst.: „Taigi cia tokios vaikiškos pasakutės“.

* * *

Vieną sykį gyvena senis i senute. Senis naja į miestą i nusipirka pilną rietį pupų. Kai nešė par slenkstį pupas, užkliuva jam kuoja i parvirta su pupums. Pupas ieme rinkt. Visas surinka, tik viena pupa buva puo suolu nusiritus, tai juos i nepamate.

Puo kiek laika žiūr senis, kad puo suolu išdygus pupa. Ta pupa auga auga i dauga lig suola. Tuoliau jau netur kur pupa augti. Todiel ji pradieja prašyti senia, kad jis prakirstų suolą, i kad pupa galiėtų augt tuoliau. Senis prakirta suolą, ir pupa auga tuoliau. Pupa užauga sulig lubų. Viel praša pupa senia:

– Seni seni, prakirsk lubas.

Senis prakirta lubas. Pupa daaugo lig stuoga. Senis turieja prakirst i stuogą. Pupai dabar buva daug uore vietas. Pupa auga auga i priauga dangų.

Senis su sene ieme lipt į dangų ta pupa: senis lipa pirmiau, uo sene paskiau. Kad i dangus tuoli, ale vis tiek jų prilipo.

Jiem bevaikščiuojant puo dangų, ateja naktis. Tai jie naja pas Dievą ir praša, kad priimtų jus ant nakvynes. Dievs tare:

– Aikit ant mana pečiaus i mieguokit, tik nekaštavuokit mana užraugta pyraga.

Senis su sene naja ant pečiaus ir užmiga. Nubuda naktį sene, praša senia, kad duotų jai pakaštavot Dieva pyraga. Senis kad i draude senė, ale ji neklause i pakaštavoja. Tuo sykiu ieme i subyrieja duonkubilia šulai. Senis su sene dėste šulus, bet

nieka nepadare – visa tešla buva išdribus ant pečiaus. Kai tik rytą gaidžiuks užgieduoja, pats duonkubilis susitaisė. Rytą susitika seniai Dievą. Dievs jų klaus:

– A nekaštavuojuot pyragų?

Seniai sake, kad nieka pyragams nedare.

Antrą vakarą seniai viel praše, ar nepriimtų juos ant nakvynes. Dievs saka:

– Aikit į mana suodą, tik neskykit uobalių.

Seniai abudu prižadėja neskyt. Naktį nubudus sene viel neiškente neskytus uobalių. Kai tik nuskyne vieną uobalį, ieme visi uobaliai i nukrita. Abudu seniai labai išsiganda. Senis ruove nuo galvuos senei plaukus i riša prie medžių uobalius, bet nieka nepadare. Rytą, kai gaidžiuks užgieduoja, ir patys uobaliai prisiriša. Sutikę[s] rytą Dievas senius klausia, a nieka nedare uobaliams. Seniai atsake, kad nieka nedarę.

Trečią vakarą vėl seniai praše nakvynes. Dievs liepe ait į daržinę, tik nevažiniet su vežimu. Bet seniai viel neklause Dieva i sugriuove važimą. Gaidžiukui sugieduojus, vežims nesusitaisė. Dievs, radęs zlastį, jus mete ant žemes, kad sene sprandą nususika.

P. Mankūnų vnk., Girkalnio vls., Raseinių aps. U. V. Stulgaitis 1930. Sg. LTR 829(15).

* * *

Gyvėno bobutė ir senelis, turėjo gaidžiukų ir vištytį. Gaidžiukas vienąkart rado šiukšlynį žirniukų, o vištytė – pupytį, ir atidavė anys juos senėliui, kuris pasodino žirniukų su pupyti pasuoly. Augo augo žirniukas su pupyti ir priaugo suolą. Senelis prakirto suolų. Paskui seneliui prisiejo pakirsti lubas ir praardyti stogą, kolai ant galo žirniukas priaugo dangų.

Dabar senelis par žirniukų bobutė per pupytį pradėjo lipti dangun. Ir tinai nulipį susitiko anys danguj šventą Petrą ir paprašė Dievo naktigultį. Dievas jiems davė naktigultį vietą ant pečiaus prie duonos tašlas, užgindamas tiktai kaštavoti tešlas.

Atsigulė senelis su bobute ant pečiaus. Bobutė nori užgintos tešlas kaštavoti, senelis neduoda. Ant galo ėme bobutė tešlos pakaštavojo. Tuoj tešla iš duonkepės pradėjo lipti. Taip juos besidarbuojant atrado Dievulis ir pavarė nuo pečiaus.

Kitą naktį senelis vėl paprašė naktigultį. Dievas jiems pazvalijo pergulėt sodi, užgindamas tiktai valgyti obuolius. Gul anys sodi, ir bobutė nori pakaštavoti Dievo obuolių. Nors senelis jai draudė, bet ana ėmė ir pakaštavojo. Tuoj pradėjo visi obuoliai birti žemėn, o senelis rauti nuo bobos galvos plaukus ir jais rišti prie obelų šakų nukritusius obuolius. Taip juos atrado Dievas ir išvarė iš sodo. Trečią naktį senelis su bobute verkdami prisipažino negerai padarę ir prašė vėl naktigultį. Dievas jiems visa dovanojo ir davė naktigultį vietą prie savo ratelių, užgindamas tiktai in juos sėstis.

Atsigulė anys prie ratelių ir guli. Bobutei vis knita atsisėsti Dievo rateliuos ir pasivažinėti. Senelis jai gina. Bet bobutė neiškentė ir Dievo rateliuos atsisėdo. Tuoj rateliai kad pradės bėgti, kad pradės tarkšti, o senelis bevažiuojančią bobutę vytiš... Tiek juos ir patsai Dievas bematė. Dabar, kai po dangų girdim griaudžiant, tai bobutė po dangų važiuoja, o žaibas – tai žybčiojimas iš po jos ratelių.

P. Kurklių vls., Vilkaviškio aps. U. J. Šukys. Sg. LTR 1038(418).

* * *

Turėjo boba vištą. Ana kapstė kapstė ir iškapstė pupelę. Neša karkdama. Boba eina, sietą neša. Ta barkšt pupelę sietan. Nunešė už pečiaus ant lovos ir padė[jo]. Už pečiaus buvo lova. To pupelė išlėkė, o ti – žemė, ir išlėkė ir uždygo. Užaugo.

– Diedai diedai, eik jau praplėši lovą, jau lig lovai pupelė.

Auga auga pupelė, jau lig lubom.

– Diedai diedai, jau pupelė lig lubom užaugo.

Auga auga pupelė, jau lig dangščio pupelė.

– Diedai, jau lig dangščiu pupelė.

Jau diedas lipt, jau dabot, kur nuaugo pupelė. Daboja – kokis namelis. Unė[jo] anas tan namelin – sūrinis pečius, duobė sviestinė, loviai pieno žemėj stovi. Ateina ožkelės. Prilaidė prilaidė loviuosna pieno. Tas diedas ir piena, ir sūrį valgo. Ir sviestas... Jau jam gerai. „Eisiu atsivesiu bobą ir bus da geriau.“ Nulipė jau žemėn. Paūturo bobai:

– Ajė, ir pečius sūrinis, duobė sviestinė prilipdyta, loviai pieno... Gerai.

– Taigi jau, diedut, nepaliek ir manęs.

– Taigi siūj maišą, tai nunešiu aš tave.

Nešė nešė.

– Diedai diedai, a toli dangus?

– Cic, ba nusviesiu.

Na, nunešė jau bobą. Vaikščio vaikščio ir neranda tų namelių. Taip anies rado Dievo namus. Unsprašė naktigulton.

– Eite, ale rūgštinėj yra užmaišyta rūgštis, nekliudykit.

– Dzieduc', è vienu piršteliu, è truputį paragaut.

Tas ažkabinis duoną paragauc, i nugriuva rūgštinė. Kas dabar bus? Dievas padabas rytą. Dievas išgrūdo juos atgal. Tai anies vaikščioj vaikščioj, niekur nieko neranda: nei valgyt, nei žmonių. Ata naktigulton vė prašyti. Prisivedė. Stovi rateliai gražūs. Sako:

– Dabaite, nekliudykit ratelių.

Naktis.

– Diedut, è kartą tu mane pervežk per klojimą.

Sėdos, kaip pervežė per klojimą, ir razgriuvo rateliai. Ateina ryto Dievas, kad paėmė anas šluotą. Šluota šluota abiem! Vaikščiojo vaikščiojo – eit namo. Lipo, kaip davė[s] boba ir užsimušė. O diedas nulipo. O bobos ir dabar blizga kaulėliai.

P. Kuksų k., Tverėčiaus prp., Švenčionių aps. – Kristina Skrebutėnienė, 79 m. U. J. Aidulis 1935. Sg. LTR 724(39).

* * *

Diedas turėje žirni, boba – pupą. Žirnis auga auga, ligi lubom priauga. Reikia lubos plėšt. O pupa augo augo, užaugo liki lovai. Paskui žirnis užauga sulig dungščiu. Raikia dungštį plėšt. Praplaše. Žirnis auga auga, užauga sulig dungui. Praplaše dungų, ir įauga dungun.

Diedas su bobu lipė lipė ir įlipė dungun. Šv. Petras klausia:

– Kaip jūs čia papuolat?

Senis sako:

– Žirnis užauga sulig dungu, ir mes įlipem.

Šv. Petras sako:

– Gerai.

Davė jiems du kambariu, o trečio liepė nežiūrėti, tai žadėjo nuvest pas poną Dievą. Diedas su bobu gyveno kelias dienas, ir parūpo bobai, kas yra tam kambary. Įeina, žiūri – dyka, tik skrynela užvožta. A bobai rūpi, kas yra toj skrynelaj. Atadingia, žiūri – pela. Pela šmurkš ir išbėgo. Jie gaudyt gaudyt ir nepagavo. Užgirdo žingsnius. Jie abu greit nubėgo kambarin ir sėdi kaip nekalti. Šv. Petras klausia:

– Nu, kaip gerai gyvenat? Ar nebuvo tam kambary?

Diedas su bobu ginasi. O šv. Petras sako:

– Kad jūs dar ginatės... ir buvot pažiūrėt.

Išvarė iš dangaus, ir žirnis nulūžo.

P. Pakapinės k., Rokiškio vls. ir aps. – M. Gaudzė. U. J. Gaudzė 1937. Sg. LTR 1098(101).

* * *

Auga žirnis pasulėj pas diedukus. Daauga iki lubų. Diedukas klausia:

– Kas daryt? Reikia lubas prapjaut, duot žirniui liuosą valią, tegu auga.

Tadu daauga iki palėpes. Palėpį prapjove. Auga auga žirnis, daauga iki dangaus.

Tadu diedukas klausia:

– Kas daryt? Gal lipsim dangun?

Babute sutika. Tadu jie lipė lipė, inlipė dangun, sutika Dievą. Tada Dievas juos klausia:

– Ką pasakysit, jei pas mane atėjo[t]?

Saka:

– Dieve, ažauginai mums ankštį (žirni), tai mes lipiam dangun pažiūrėt, kap bus pa mirties – ar gražu, ar ne.

Tadu Dievas saka:

– Nu, gerai. Pažiūrėsiu, kaip jūs paklausysit.

Tadu jiems paskyrė gražų labai sadų, liepia na visų valgyt, a na vienas nekliudyt. Tadu na visų raške, valge. Babutei parūpa, kakia ta obelis, kad Dievas ažgyne. Tadu babute saka:

– Žinai, dieduk, raškysme na šitas pažiūrėt, kaks skanumas.

Diedukas saka:

– Nekliudyk!

Tadu kai nuraške vienų obelį, nukrita i visi. Tadu babute gvaltu rékt. Diedukas ravė plaukus na babutes i riša abalius visus. Viena pririše, antras nukrenta, vis tiek nepririše. Tadu ataja Dievas klaust:

– Nekliudet abalių?

– Nekliudem!

Išsigynė, kad: „Nekliudem“. Tadu dar anys antrą naktį lika miegat. Liepia ait į kluonų miegat. Buva dveji ratai: vienuose pavelino miegot i pasvažinėtė, é antrų liepe nekliudyt. E bobute nekuntri buva, narėja tuose, kur ažgyne Dievas. Babute užlipe ratuose. Diedukas pradėja jų vežt, ir ratai subyrėja. Tada jie išsigandę marški-nius pradėja plėšyt ryzais i rišt ratus, lankas. Ataja Dievas ir klausia:

– Nu kaip, nekliudet kitų ratų?

– Nekliudem!

Paskui anys vė prašasi par Dievų trečią naktį nakvot. Dievas pavelina, nuvede juos unt peciaus gult. Ten Dieva buva pridėta dėžes kakias pyragų i ažmaišyta bliuoduos, kibiruos kakiuos. Babutei ažrūpa tas raščynas paragaut. Kap tik paragau, tep išlipa ant pada. Babute rėkt i semt. Kap pradėja šviestis, gaidys ažgieda, pyragai sulipa. Tadu ataja Dievas, klausia:

– Nu, tai nekliudet?

– Nekliudem!

Tadu supykęs Dievas jiems viskų išsake ir jų išmete iš dangaus. Diedukas nukrita alyvan, a bobute – medun. Tadu babute valge na dieduka alyvų, a diedukas – medų, kad buva kantresnis.

I pa pasakai.

P. Kamantavo vnk., Rimšės vls., Zarasų aps. – Janė Gaidelytė, 20 m. U. E. Karaliūtė 1949. Sg. LTR 2750(356).

* * *

Buvo diedas ir su bobu, ir sugriuvo su lovu, išbėrė pupas. Ėmė tas pupas rinkti. Rinko rinko ir per neapsižiūrėjimą viena liko pupa. Toj pupa ėmė pridygo prie žemės ir ėmė augti. Augo augo, daaugo lovą. Boba sako:

– Diedai, lovon padarysi skylę.

Padarė skylę. Toj pupa augo augo, daaugo lubas.

– Diedai, padarykim lubose skylę.

Padarė lubose skylę. Toj pupa augo augo, daaugo stogų. Sako:

– Diedai, padarykim stogan skylį.

Padarė stogan skylį. Pupa ėmė augti augti... Ir taip dabar užaugo, kad net dangų daaugo. Tada boba sako diedui:

– Kopkim dangun.

Diedas sako:

– Kopkim, boba.

Tai boba sako:

– Tu, diedule, pirma kopk.

O diedas ant bobos sako:

– Tu, bobula, pirma kopk. Jei tu krisi, tai aš tau už kojof nutversiu.

Nu, ir ėmė kopt dangun. Kopo kopo ir inkopo. Vaikščioja jie po dangų, randa Dievo pyragai užmaišyta kubilan. Čiej pyragai labai kvepėjo. Boba diedu sako:

– Dieduli, aš paragausiu.

Diedas atsakė:

– Durna boba, neruš.

Toji boba vėl sako:

– Dieduli, aš paragausiu.

Ir toji boba ėmė pirštu užkabino už tos tašlos kubilan ir paragavo. Ir kaip tik ji paragavo, ciej pyragai iš kubilo davai bėgti ant dangaus grindų. Ciej pyragai bėgo, o boba rieškučiomis sema. Kiek ji nesėmė, ciej pyragai vis vien bėga daugiau ir daugiau, daugiau. Ir kur buvis nebuvis atsirado Dievas ir klausia:

– Kas gadina mano pyragus?

Dziedas atsakė:

– Va šitoj, mano boba.

Dievas įsakė pyragam, ir jiej vėl sulipo kubilan. Nu, ir dziedas su boba eina toliau. Eidami per dangų randa labai gražų vežimukų. Nu, ir toji boba sako:

– Dzieduli, aš noriu pasivažinėti šitu vežimuku.

O dziedas:

– Ne, – atsakė, – durna boba, neruš, ba taip bus kaip su pyragais.

Toji boba vėl:

– Nu, dziedule, aš vis vien sėsiu pasvažinėti.

Diedas:

– Ne, – atsakė, – durna boba, neruš.

Kaip dziedas užsigrįžo nosies išsismaugti (išsišnypšti), toji boba ir sėdos tan vežimukan. Ir tas vežimukas pradėjo važiuoti kuo toliau, tuo greičiau. Tai dziedas ėmė ant tos bobos rėkt ir šaukti:

– Tprū, boba, stoj, boba! tprū, boba, stoj, boba!..

Ir dabar vasarą per dangų kai griaudžia, kai debesys užaina, tai ciej ratukai su bobu važiuoja ir dunda taranduoja.

P. Samūniškės k., Merkinės apyl., Varėnos r. – J. Čaplikas, 67 m.U. J. Čaplikas 1967. Sg. LTR 3924(229).

* * *

Gyveno dziedas ir boba. Turėjo vie boba vištytę, o diedukas gaidį. Vieną kartą klauso, kad:

– Kor kor, – vištelė, – atdaryk, bobute, dureles.

Atdarė bobutė duris, atnešė žirnių vištai. Klauso, kad ir gaidys:

– Kut kuda! atdaryk, diedukai, duris!

Atnešė die gaidys pupą.

– O kur dabar mes juos dėsimi?

– Pasodyt.

Pasodino po lova žirni ir pupą. Augo augo, augo žirnis su pupa išdygį. Priaugo lovą.

– Diedukai su bobute, ardykit lovą!

Išardė dziedas su boba lovą. Auga pupa su žirniu aukščiau. Daaugo lubas.

– Dėdukai dėdukai, bobute bobute, ardykiti lubas!

Išardė lubas. Augo augo žirnys su pupa, daaugo ir stogą.

– Plėškite stogą!

Išplėšė stogą. Augo augo pupa su žirniu ir priaugo dau lig dangaus. Dabar tiesai sako:

– Dėduakai, diedai, boba, liškut dangun.

Tai boba – žirni, o diedas – pupą... Ty boba žirniu, diedas pupa ir inlindo nat dangun.

Inlindo dangun, vaikšto vaikšto jie ten po dangų. Nu, ir vakaras. Reikia kur nakvoti. Eina in Dievulį prašyti, kad priimtų nakcin. Ataji. Nu, tai ką gi, priėmi Dievulis nakcin. Atvedi kambarin ir sako:

– Čia mano užraščiniuota duona stovi dzieškoj. Ciktai nelieskiti.

Atsigulė boba su dziedu ir guli. O boba kantrybės neturi, [nori] paragauti, ar gera rūgštis bus Dievulio duonos. Prabudo naktį, atajo, paragavo tos – kad toj tašla ir ėmė bėgti! Toj boba rankom deda <...> ton dzieškon, o toj tešla iš dzieškos bėga. Klauso diedas, kad boba pliuškinasi. Paskėlė, žiūro, kad pilnas kambarys tos tašlos! Ir dziedas pasraitojis rankoves ir deda, ir deda ton dzieškon, o toj duona vis bėga iš dzieškos. Diedas pliopt bobą in to tešlu aptepė. Žiūro – ir aušta, o vis toj duonos nesudeda.

Ateina Dievulis ir sako:

– A-a, aš gi sakiau neliesiti.

Liepė, pati duona sulindo, toj tešla sulindo dzieškon.

Ir vėl išaj dziedas su boba. Vaikšto po dangų. Ir vėl vakaras atajo, ir vėl prašosi in Dievulį nakcin.

Dabar juos nuvedė kitan kambarin. Ir ten stovi rateliai. Ir sako:

– Žiūrėk, kad šitų ratelių neliestai.

Atsigulė boba su dziedu ir guli. Boba vis ciek kantrybės neturi, [nori] pažiūrėti Dievulio ratelių. Ir prabudo naktį, atsisėdo tuosna rateliuosna – kad tie rateliai dar dar dar! pradėj važinėti. Šoko diedas iš miego. Tie rateliai ėmė dargatuoti. O kur tuos ratelius sulaikysi?! Jis suim grebė tuos ratelius – ir diedą tempia tie rateliai. Spjovė senis ir laukia, kadu jau išauš. Toj boba vis važinėj rateliais.

Išaušo. Ataina Dievulis. Liepė rateliams sustot – sustoj rateliai, ir boba išlipo. Ir vėl dar vaikšto po dangų.

Ataj trečia naktis. Ataj [pas] Dievulį:

– Dievuli, – sako, – priimk naktin.

– Ne, nepriimsiu! Kad neklauso[t] manį... ne, nepriimsiu.

Jau diedas prašo:

– Dievuli, aš jų prisrišiu pas savi, kad joj neatsirištų.

Hm, nu, jeigu taip, tai nuvedė sodan ir sako:

– Gulkitės, bet abu obelies tai nelieskiti.

Atsigulė, diedas bobų prisrišo pas savi ir guli. O boba neturi kantrybės. Diedas miega, o boba atsirižo ir ais paragaut obuolių. Jeigu sakė Dievulis, tai gal ir skanūs. Pasiekė vienų obuolukų – kad ais... kad visi obuoliai buk buk buk ir nubyrėjo nuok obelies. Boba kabina tų obuolį, i vot nespėja pakabint, tas ir vėl bubt, nespėj paka-

bint – ir vėl bibt. Klauso diedas, kad boba kankinasi su tais obuoliais. Kap šoks diedas iš miego, kap grėbs bobų už plaukų! Ištraukė plaukų, tai užriš už karkliuko bobos plaukų, pakabis obuolių, tas vis tiek nutrūksta, nukrenta an žemės. Visus plaukus nurovė ir raišiodamas obuolius, ir vis tiek obuolių nepririšo nei vieno. Pririš – jis ir nukrent.

Ateina Dievulis ir sako:

– Aš sakiau, kad neliest obuolių.

Liepė – obuoliai visi pakibo.

– Aikiti iš dangaus!

Ir va, ir išvarė juos iš dang[aus].

Dabar lipa diedas pupa, boba žirniu ant žemės. Kad žirnis su pupu trikšt! ir nulūžo. Kad diedas su bobu kiberiokšt an žemės! Kad jų kaulaliai pabyrėjo! Ir dabar kaip žiemą taip vis blizga, tai to dziedo su boba kauliukai pabyrėj blizga.

P. Paąžuolės k., Kaniavos apyl., Varėnos r. – Adomas Mackevičius, 64 m. U. M. Juškaitė, D. Bloznelytė 1971. Sg. LTR 4318(132); LTRF 1170(32). P. pst.: „Dėdukas pasakodavo mažam“.

* * *

Buvo dziedas ir boba. Rėtį pupų išbėrė. Vaikusiai visas surinko, tik viena liko, ir ji augo, priaugo prie lovos. Liepė dziedas plėšti lovų. Praplėšė lovų. Paskiau net lig lubų daaugo. Liepė lubas plėšt. Praplėšė lubas. Tada net iki stogo augo. Praplėšė stogą, ir tada – net iki dangaus.

Tada ėmė lipt boba su dziedu tuoj pupu dangun. Nu, ir inlipo dangun diedas su bobu. Ir pradėja eit ten danguj, susitika Dievų. Dievas klausia pas juos:

– Kaip jūs cia atlipot?

Tai jie sako:

– Pupu.

Tai juos pavaišino gerai, visko davė valgyc gerai. Tada liepė jiems, kai pavalgė, eit kluonan gult. Tenai stovėjo ratai. Boba norėj lipt ratuosna, o diedas neleido. Bet boba, namatant diedo, ir inlipo ratuosna. Tai lig inlipo, tada ratai pradėj važiuot. Tai diedas ėmė bobų vytis:

– Tprūū! boba, stoj, boba!

Fir... nuribavo net žemėn vėlei atgal, ir diedas nusivijo paskiau.

Bet jie kai papasakojo, ka tenai gerai buvo, tai ir aš lipau, ir visas kaimas lipo tuoj pupu. Bet kai pupa lūžo, tai visi nukrito. Kas galvų nususuko, kas rankų, kas kojų, o aš tai liežuvį. Tai daugiaus ir nemoku apie pupą pasakyc.

P. Bobriškio k., Varėnos r. – Jadvyga Lubienė, 56 m. U. J. Dovydaitis 1953. Sg. LTR 2941(26).

* * *

Buvo dziedas ir boba, ir pabėrė pupas. Tas visas pupas rinko, viena liko ir augo. Daaugo laškos palundus.

– Dzieduli dzieduli, plėšk laškos palundus!

Išplėšė dziedas laškos palundus. Ir vėl pupa auga, daauga kreigų.

– Dzieduli dzieduli, plėšk kreigų!

Išplėšė kreigų. Ir vėl pupa auga auga ir daaugo dangų.

– Dzieduli dzieduli, plėšk dangų!

Ir dziedas išplėšė dangų. Ir daaugo dangun pupa.

Dziedas augino paršiukų. Ir paskerdė... Ir neturi druskos. Aina jiej abudu in Dzievų druskos. Tuoj pupu lipo. Dziedas pirma, boba paskui. Ir inlipo jiej dangun ir rado Dzievulio inmaišyta duonos dzieškoj. Bobų paliko, o dziedas nuvej, in Dievulį nujuške druskos. O bobai Dzievulis pasakė:

– Cik nedenk ir nežiūrėk dzieškon, ba išbėgs!

Ale kurgi boba iškis – atdengė i pažiūrėjo, ir tašla išbėgo. Ir Dzievulis atej, nerado tašlos, tai bobų kupron kupron dziedas. Ir išvarė. Ir druskos Dzievulis nedavė jiem nešcis. Užširdo, kad išlaido duonelę iš dzieškos.

Tai dziedas pirma iš dangaus, o boba paskui. Ir pupa lūžo. Tai boba inpuole medun, o dziedas – šūdan. Tai boba laižo no dziedo šūdų, o dziedas laižo nuo bobas medų.

P. Laukintukų k., Alytaus r. – Marija Padienė. U. J. Dovydaitis 1953. Sg. LTR 2940(94).

Parengė Dangirutė Giedraitytė